

Vattenvårdande åtgärder Höje å

Slutrapport LOVA dnr 501-32757-2017

26 oktober 2023
Slutversion

**EKOLOGI
GRUPPEN**

Beställning: Höje å vattenråd
Framställt av: Ekologigruppen AB
www.ekologigruppen.se
Telefon: 08-525 201 00
Slutversion: 26 oktober 2023
Uppdragsansvarig: Rebecka Nilsson
Foton: Om inget annat anges: Ekologigruppen
Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB
Internt projektnummer: 9470
Bild på framsidan från Lunnarp H44, Karl Asp

**EKOLOGI
GRUPPEN**

Innehåll

Inledning	2
LOVA-projektet	2
Utredda och genomförda projekt	2
Arbetsätt	2
Intresseanmälningar/inledande bedömningar	3
Projekterade åtgärder	10
Anlagda åtgärder	12
Samlad miljönytta	18

Inledning

Höje å vattenråd har arbetat med vattenvårdsåtgärder sedan 1990-talet och har genom åren genomfört ett stort antal åtgärder såsom våtmarker/dammar, biotopvårdade åtgärder och även meandring av ån. Syftet med projektet har varit och fortsätter vara att förbättra vattenkvaliteten för att nå god ekologisk status i vattendraget. Dessutom vill vattenrådet bidra till att ökad tillgänglighet med möjlighet till rekreation, gynna den biologiska mångfalden och även bidra till jämna ut flöden. Denna rapport och dess innehåll får användas och spridas av Länsstyrelsen och andra aktörer.

LOVA-projektet

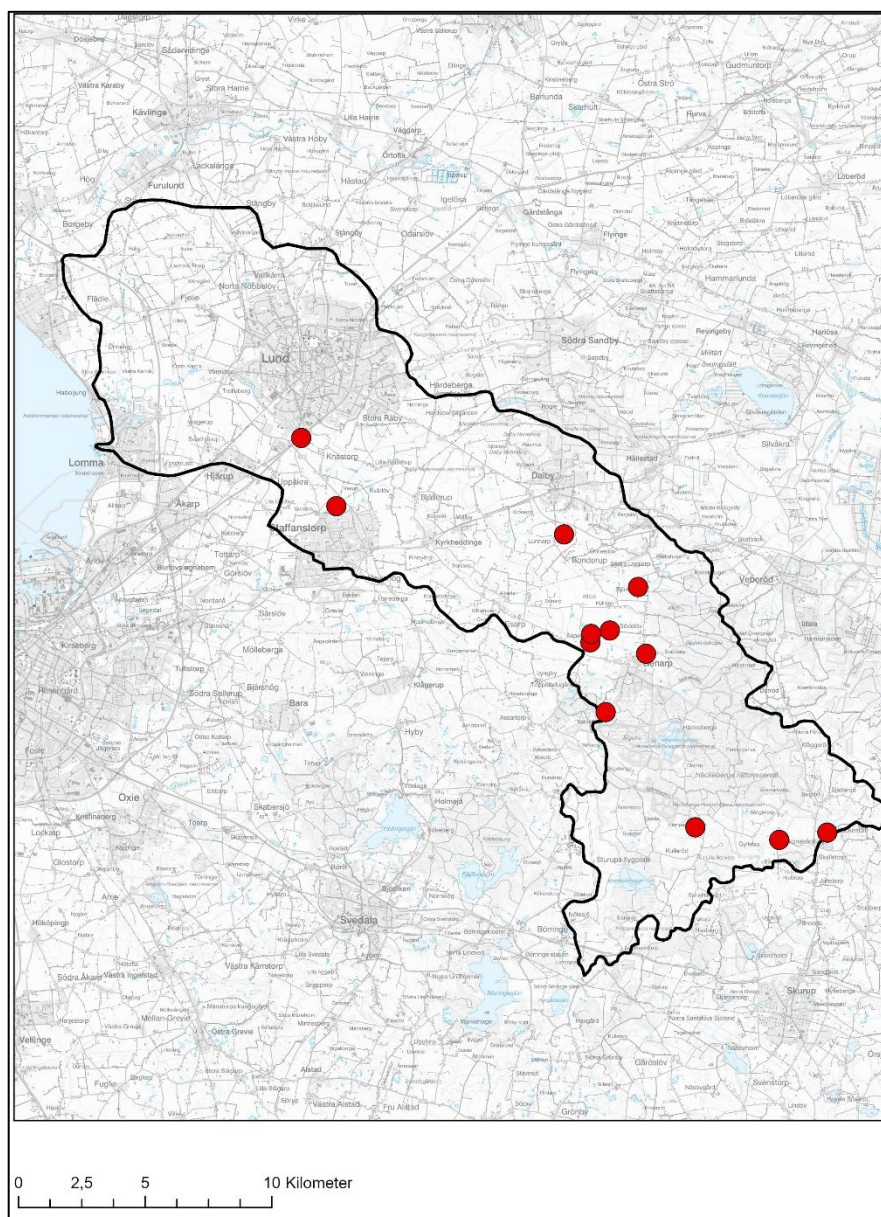
Höje å vattenråd har av Länsstyrelsen beviljats LOVA-bidrag för projektet ”Vattenvårdande åtgärder Höje å” dnr 501-32757-2017 med projekttiden 2018-06-20 till 2021-10-31. Projektet har därefter beviljats förlängning till 2023-10-31. Projektet syftar till att anlägga våtmarker samt tvåstegsdike. Arbetet har utförts av vattenrådets konsult, Ekologigruppen.

Utreda och genomförda projekt

Arbetssätt

Inom projektet har genomförts uppsökande verksamhet för att hitta lägen för att anlägga våtmarker/dammar samt tvåstegsdike. 9 åtgärder har utretts inom projektet och 3 våtmarker/dammar har anlagts. 400 m tvåstegsdike har utretts.

För de anlagda åtgärderna har anmälan om vattenverksamhet skickats in, åtgärden har projekterats och upphandlingsunderlag har tagits fram. Två av våtmarkerna har entreprenaden genomförts medan den fortfarande pågår för en.

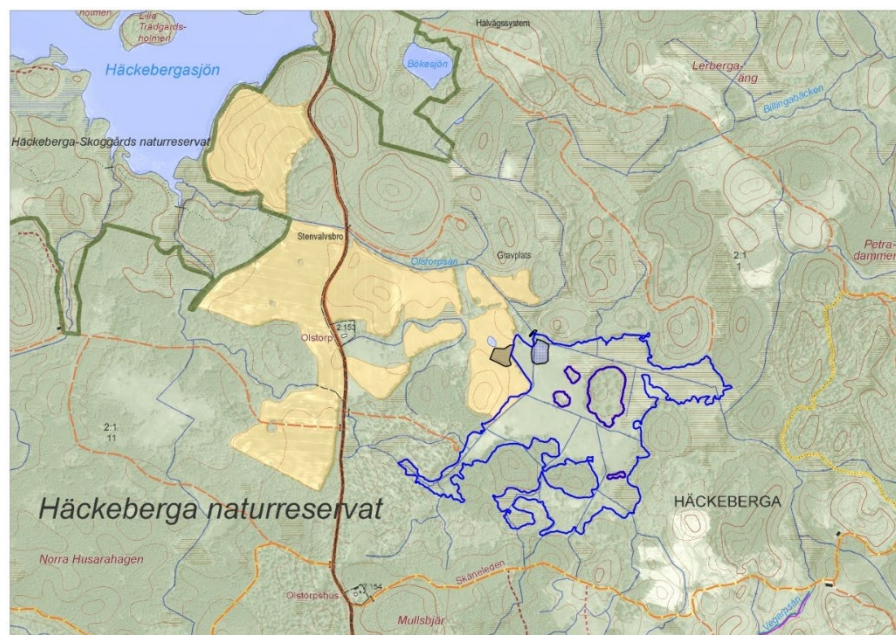
Figur 1 översiktskarta för utredda och anlagda åtgärder

Intresseanmälningar/inledande bedömningar

Genom åren har Höje å vattenråd samlat på sig ett antal olika projekt som av olika anledningar inte har genomförts. Under 2022 gick man igenom 73 äldre intresseanmälningar för att se om det fanns några projekt att arbeta vidare med. Av dessa bedömdes 35 lägen som relevanta att titta närmre på. Markägarkontakt initierades där markägare för 27 lägen kontaktades. Markägarna har inte kunnat nås för de övriga 8 lägen som bedömdes relevanta. Av dessa fältbesöktes sex lägen och för tre lägen har dialogen fortsatt med möjlighet till fortsatt arbete och där ett av lägena, Skönabäck, beskrivs nedan.

Dygnsmeden

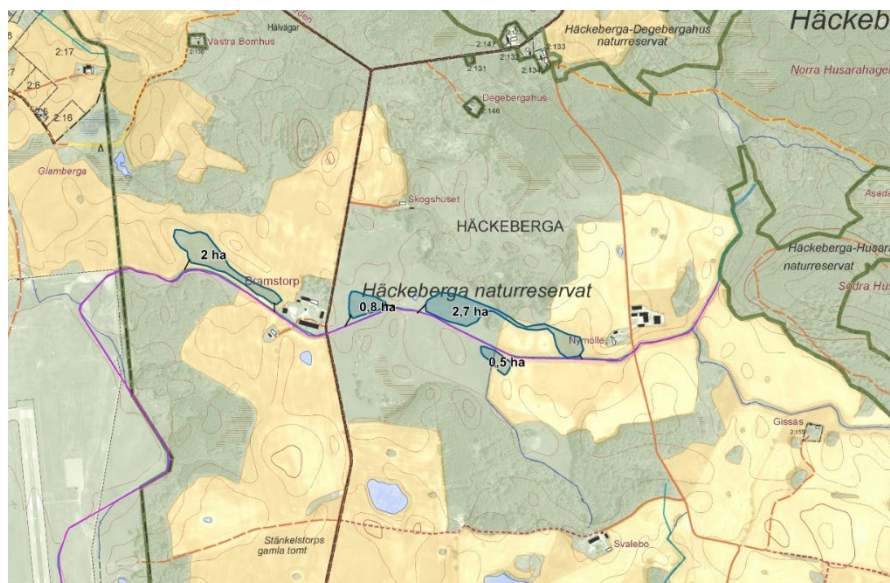
Inom ramen för LOVA projektet har en inledande bedömning genomförts. Redan 2013 gjordes en Greppa rådgivning, 2019 besöktes platsen i fält och ny markägarkontakt initierades. Tillrinningsområdet är ca 2000 ha där andelen åkermark är ca 50%. En uppdaterad projektering hade behövts då det finns nya förutsättningar. Markägaren ville inte gå vidare med projektet i nuläget vilket är anledning till att endast en inledande bedömning har gjorts.

Figur 2 förslag på åtgärd vid Dygnsmeden.

Nymölle/Bramstorp

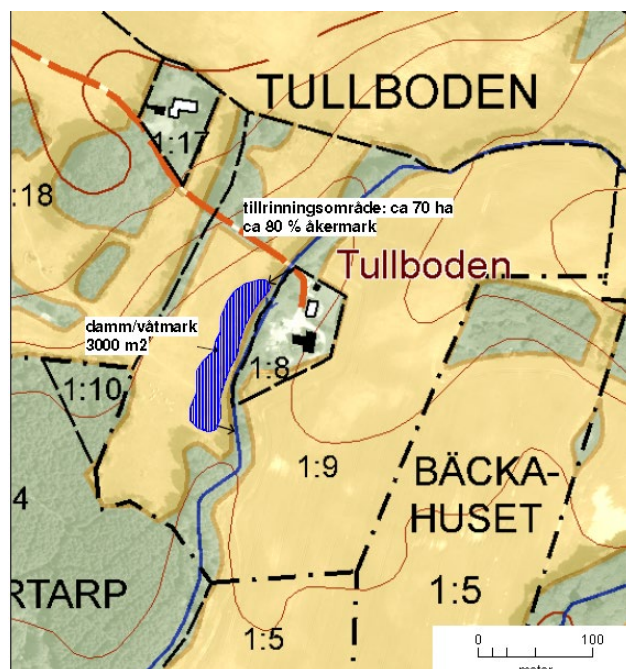
Inom ramen för LOVA projektet har en inledande bedömning gjorts. Även här gjordes en Greppa rådgivning 2013. Nya förutsättningar skulle innebära en uppdatering av rådgivningen då ytan längst västerut inte längre sågs som aktuell för markägaren. Förutsättningarna att leda in vatten från Björkesåkraån behöver undersökas närmre. Tillrinningsområdet är 100 ha norr om ån och 50 ha söder om ån. Markägaren ville inte gå vidare med projektet i nuläget vilket är anledningen till att endast en inledande bedömning har gjorts.

Figur 3 förslag på åtgärd vid Nymölle/Bramstorp

Tullboden

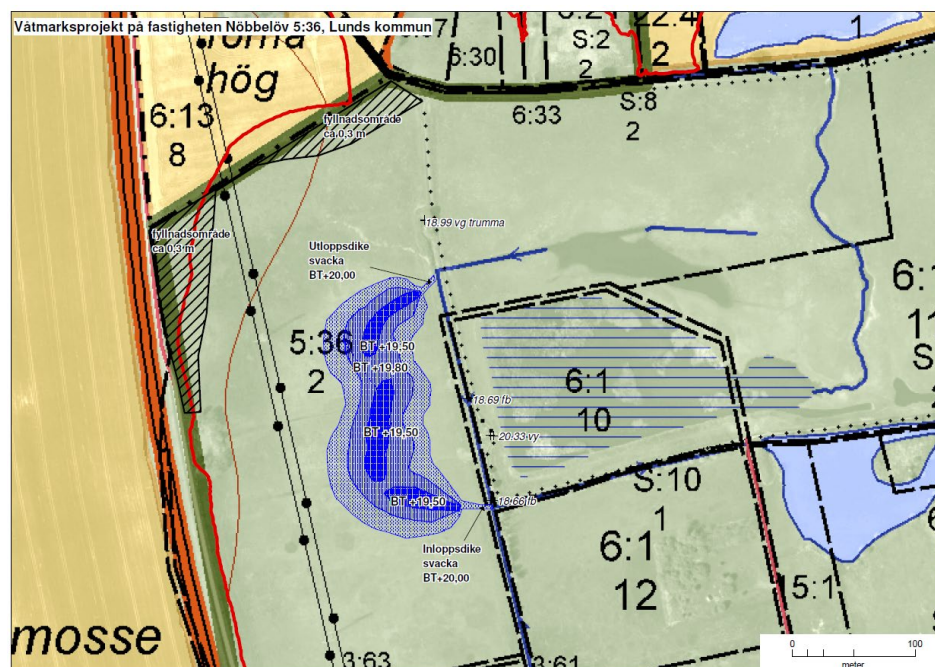
Rådgivning genomfördes 2020 och en 0,3 ha stor våtmark bedömdes som möjlig. Tillrinningsområdet 70 ha, ca 80 % åkermark. Efter rådgivningsbesöket har markägaren inte gått att nå och man kunde således inte gå vidare med projektet.

Figur 4 förslag på åtgärd vid Tullboden

Nöbbelevs mosse/Nöbbelev 5:36

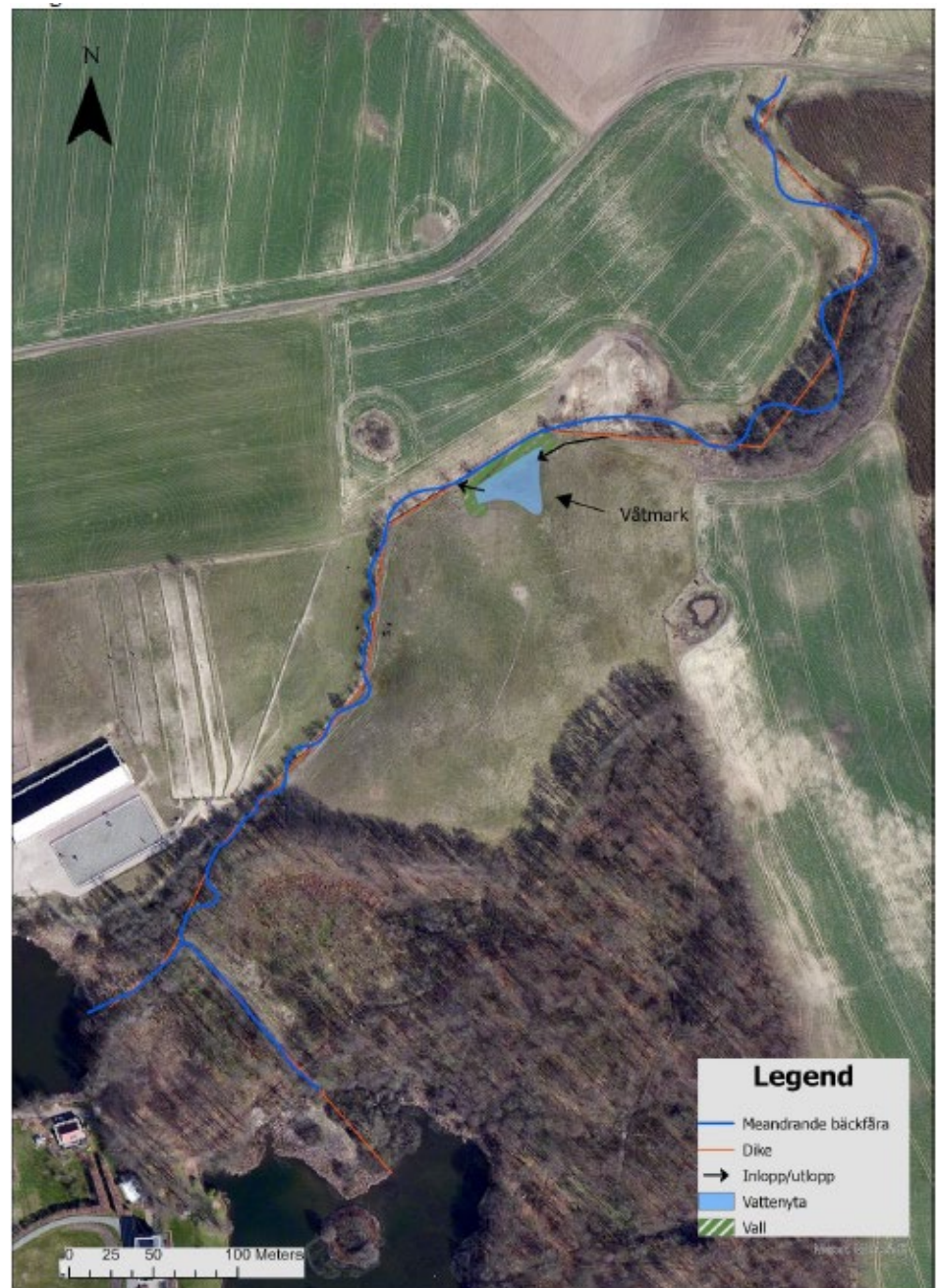
Ett förslag på våtmark på Nöbbelevs mosse togs fram under 2021. Syftet med våtmarken var framförallt fördröjning och gynna biologisk mångfald men våtmarken skulle även bidra till minskad transport av näringsämne. Tillrinningsområdet är ca 1 400 ha varav 70 % är åkermark och 25 % tätort. På grund av risken med att fastlägga föroreningar från dagvattnet på mossen samt att marken nyttjas för bete gick man inte vidare med projektet.

Figur 5 förslag på åtgärd vid Nöbbelevs mosse

Skönabäck

Genom att gå igenom äldre intresseanmälningar har två potentiella lägen hittats vid Skönabäck. För det ena läget, en mindre våtmark, gjordes en Greppa näringen rådgivning redan 2012. Läget utgörs av en svacka i betesmarken där det är möjligt att skapa ungefär en 0,2 ha stor vattenyta. I samband med att våtmarken anläggs kan man även återmeandra vattendraget uppströms för att återskapa ett mer naturligt vattendrag. Tillrinningsområdet är omkring 400 ha där ca 80 % utgörs av åkermark. Höje å vattenråd kommer fortsätta arbeta med projektet under nästa år.

Figur 6 förslag på våtmark vid Skönabäck

Det andra läget hos samma markägare utgör en återvätning av ett ca 10 ha stort område. På området finns planterad energiskog som växer dåligt på grund av den fuktiga miljön. I samband med återvätningen återskapas även vattendragets meandrande förlopp. Det befintliga diket kommer finnas kvar då detta tar hand om dräneringar från omkringliggande åkermark. Ett dikningsföretag berörs och kommer behöva omprövas. Höje å vattenråd kommer arbeta vidare med projektet under 2024.

Figur 7 förslag på återvättning vid Skönabäck

Gödelöv 6:1

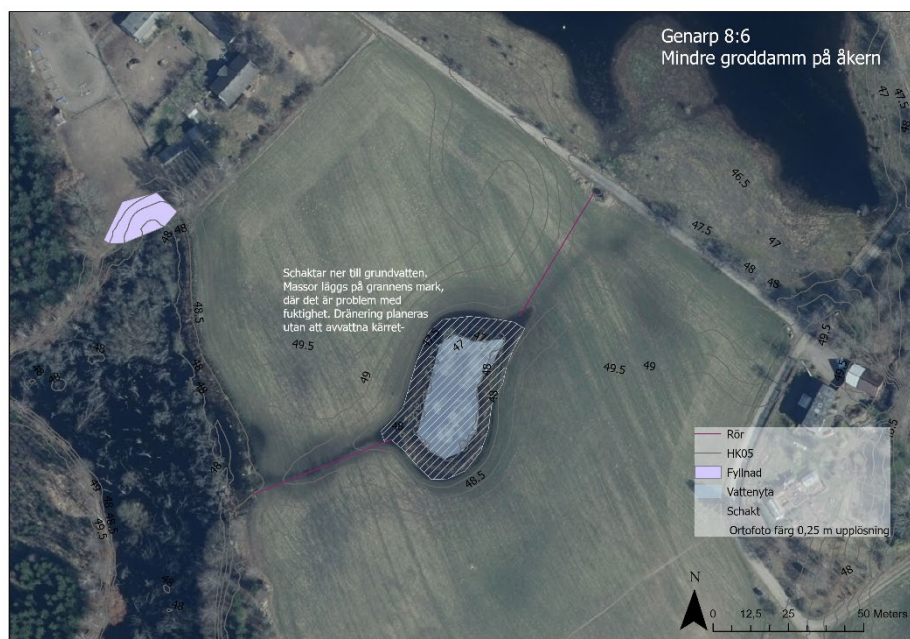
Under slutet av 2022 hölls ett informationsmöte för markägare inom avrinningsområdet. En intresseanmälan på fastighet 6:1 kom då in. Intresset gällde en mindre våtmark längs med Höje å som även kunde nyttjas till bevattning. Vatten skulle ledas in till våtmarken från ett dräneringsrör med ett tillrinningsområde på ca 25 ha och sedan ledas genom våtmarken och ut i Höje å. Ytan för åtgärden är begränsad till 0,1 ha. På grund av den begränsade ytan och det lilla tillrinningsområdet bedömdes det inte aktuellt för vattenrådet att gå vidare med projektet i dagsläget.

Figur 8 förslag på våtmarksområde vid Gödelöv

Våtmark/återvätning Genarp 8:6

Även detta var en intresseanmälan som kom in i samband med informationsmötet för markägare. Det finns två potentiella lägen på den berörda fastigheten, en mindre våtmark samt ett område med möjlighet till återvätning. Den mindre åtgärden ligger inom åkermark och är redan idag blöt. Här kan ett mindre grodvatten skapas. Tillrinningsområdet är litet endast 6 ha.

Figur 9 förslag på grodvatten på fastighet Genarp 8:6

Det andra läget utgörs av betesmark som periodvis översvämmas. Tillrinningsområdet är ca 50 ha med nästan enbart skog i tillrinningsområdet. Här finns möjlighet att återvåta och minska avgången av koldioxid då jordarten i större delen av området utgörs av torv. Potentiell skulle en 1,1 ha stor våtmark kunna skapas genom dämning.

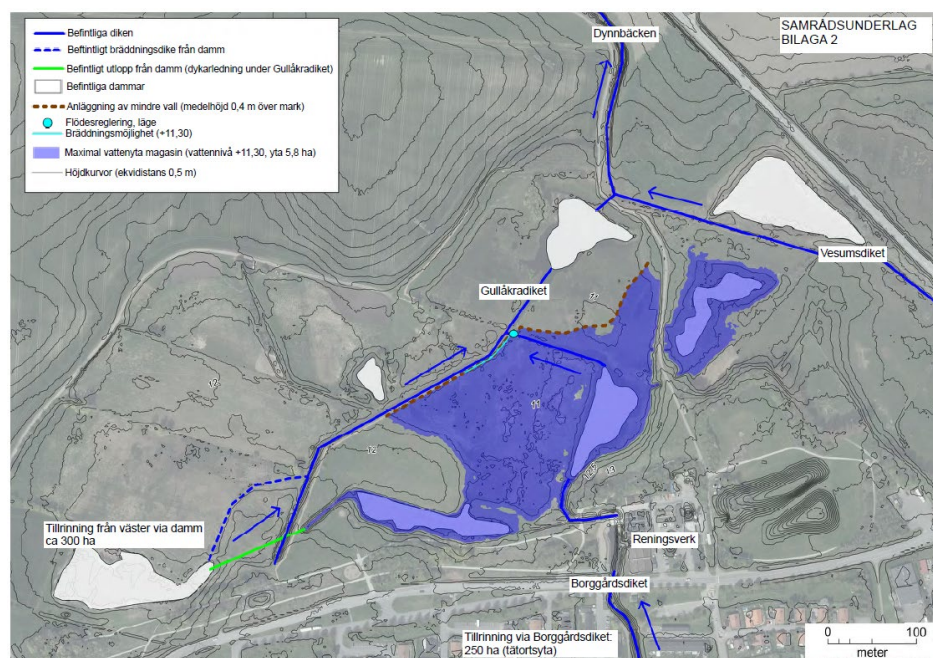

Figur 10 förslag på återvätning på fastighet Genarp 8:6

Projekterade åtgärder

Gullåkra mosse

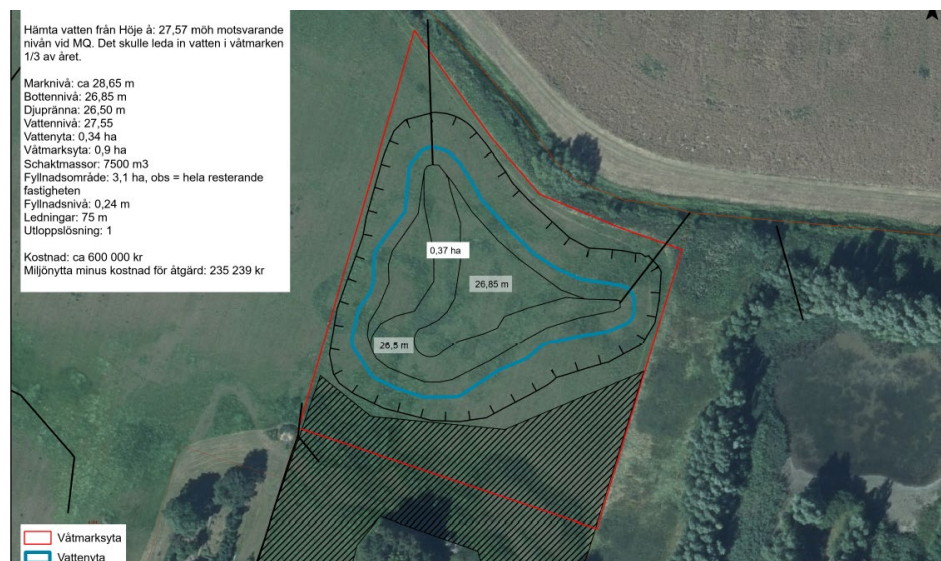
2018 genomfördes en förstudie för att undersöka hur fördröjningen av dagvatten skulle kunna förbättras på Gullåkra mosse. Fördröjningen kan förbättras inom ett område av mossen genom att anlägga en vall med ett reglerbart utlopp där Borggårdsdiket idag mynnar i Gullåkradiket. Med den åtgärden så kommer ca 5,7 ha av mossen översvämmas mer frekvent än i dagsläget. Området tar emot vatten från ca 250 ha tätort samt 300 ha åkermark. Vid de mest gynnsamma förhållandena på mossen förväntas magasinet kunna fördröja 19 000 m³ vatten. Under 2021 genomfördes samråd med Länsstyrelsen Skåne samt enskilda och allmänna intressen. I början av 2022 skickades ansökan om tillstånd för vattenverksamhet in till Mark- och miljödomstolen. I oktober 2023 hölls en huvudförhandling och nu inväntas domen. Åtgärden planeras anläggas under 2024.

Figur 11 förslaget fördröjningsmagasin på Gullåkra mosse

Äspet 1:24

På fastigheten Äspet 1:24 har en våtmark projekterats på åkermark i anslutning till Höje å. Området för åtgärden översvämmas redan idag frekvent när det är höga flöden i Höje å. Förslaget innebär att ett delflöde leds in från Höje å. Tillrinningsområdet till Höje å är vid platsen nästan 12 000 ha där ca 40 % utgörs av åkermark. Platsen för åtgärden är begränsad och endast en vattenyta på drygt 0,3 ha skulle kunna skapas. Projektet ligger för närvarande som vilande då markägaren inte har återkommit om de vill gå vidare.

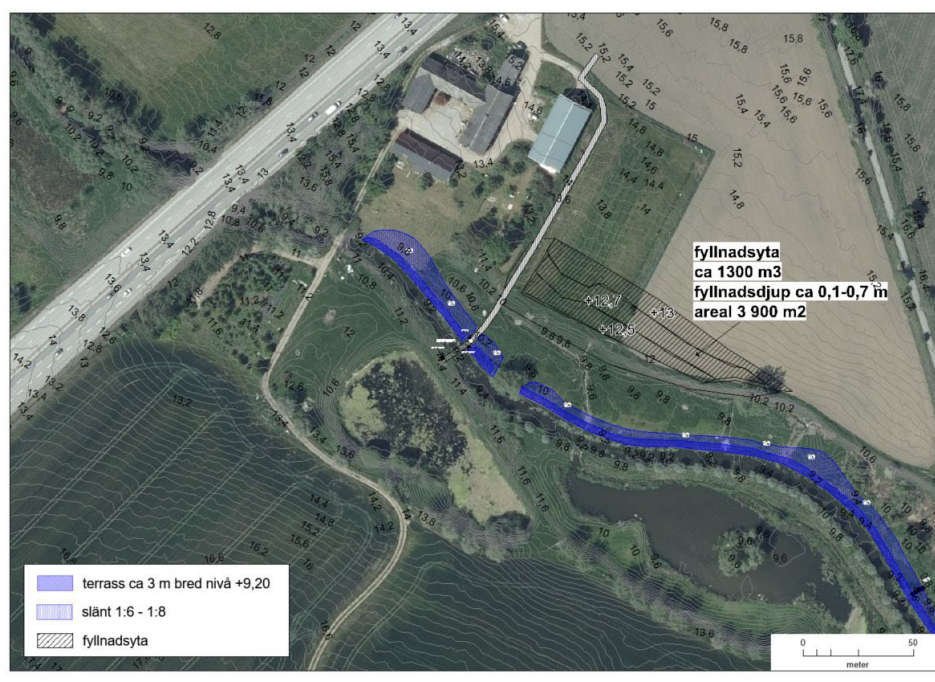

Figur 12 förslag på våtmark på fastighet Äspet 1:24

Tvästegsdike Höjebromölla

I samband med arbetet med att projektera tvästegsdike längs två delsträckor i Bjällerup anmälde även markägaren vid Höjebromölla sitt intresse. Projektering genomfördes under 2021. Åtgärden är tillståndspliktig och arbetet med tillståndsansökan har pågått under 2022 och 2023. Under 2023 skedde ett ägarbyte av fastigheten och man lyckades inte komma överens om utformningen med den nya markägaren vilket resulterade i att delsträckan utgick från den tillståndsansökan och ansökan om omprövning av dikningsföretaget som skickades in till Mark- och miljödomstolen under 2023.

Arbetet med de två andra delsträckorna ingår i LOVA projekt med d nr: 501-32759-2017.

Figur 13 föreslaget tvästegsdike längs Höje å vid Höjebromölla

Anlagda åtgärder

Inom ramen för LOVA projektet har två åtgärder anlagts och en entreprenad är pågående under sensommaren/hösten 2023.

Utökning H44 Lunnarp 4:3

Under 2021 projekterades och utvidgades en befintlig våtmark. Våtmarken förstörades så att vattenspegeln gick från 0,07 ha till 0,5 ha och våtmarksområdet ca 1 ha. Tillrinningsområdet är ca 200 ha varav 50 % åkermark. Våtmarken har anlagts genom en kombination av dämning och schaktning. Samtliga massor har använts för att anlägga vallen som möjliggjort dämningen. Utloppet är en störtbrunn med en fast överfallskant. I brunnskanten har ett utskov gjorts för att skapa en mindre fördröjningsvolym. Från brunnen leds vattnet via ett rör ut till en öppen bäck. Den öppna bäcken har erosionsskyddats med natursten. Det finns planer för att plantera träd och

Bilaga 2. Ritning

0 12,5 25 50 Meter

Öppet utlopp
Dikesbredd 0,5 m, Slänt 1:3

18 m Ø500 betongrör
läggs med 2 promilles
fall

Befintligt betongdämme
och trumma rivs

Höjning av botten i
befintligt dike, ca 35 meter
Se bilaga 4

Befintlig våtmark
renas

Befintlig marknivå bibehålls
där den ligger under +53,6
men matjord banas av.

Fokus utlopp

Runt brunnen
läggs stenlock för
åtkomst till brunn

Legend:

- Vattenyta
- Botten
- Botten
- Befintlig våtmark
- Schaktlinje
- Höjdkurvor 0,2m
- Vallslänt
- Vallkon
- Uppfylld sten
- Brunn Ø 1000
- Betongrör
- Utfyllnad i befintligt dike
- Dike
- Slänt
- Arbetsområde

A landscape photograph showing a body of water, likely a pond or lake, surrounded by tall, dry reeds or grasses in the foreground. The background features a green field, trees, and a blue sky with white clouds. A small structure is visible on the right side of the water.

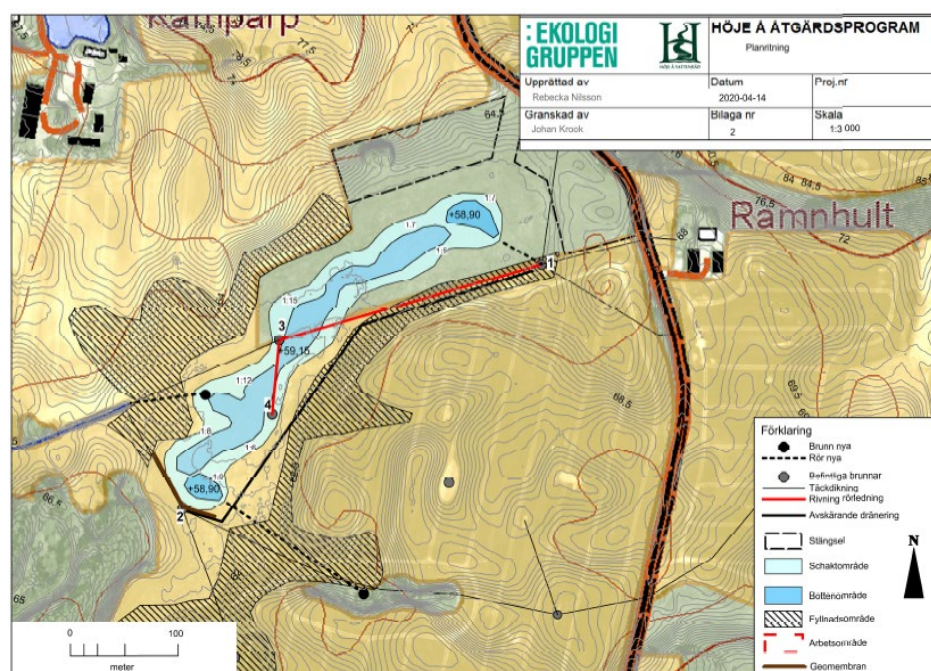
Figur 15 den befintliga våtmarken innan utvidningen genomförts.

Figur 16 våtmarken efter avslutat entreprenad. Foto: Karl Asp, Lunds kommun

Bränneröd

En våtmark har anlagts i en svacka i betesmark. Vattenspegeln varierar mellan 1,3 ha till 1,7 ha beroende på om det lågvatten eller högvatten. Avsatt våtmarksytan uppgår till 5,1 ha. Tillrinningsområdet uppgår till ca 60 ha med nästan enbart åker i tillrinningsområdet. Våtmarken hämtar vatten via två ledningar och leds ut i ett öppet dike via en störtbrunn och rörledning. Massorna har lagts ut i omkringliggande åkermark. I den östra delen flöt torv upp och det bildades öar. Försök gjordes för att gräva bort dessa men utan framgång. Våtmarkens främsta nytta är näringsretention och biologisk mångfald.

Figur 17 ritning på våtmarken vid Bränneröd

Figur 18 området innan våtmarken anlagts utgjordes av betesmark

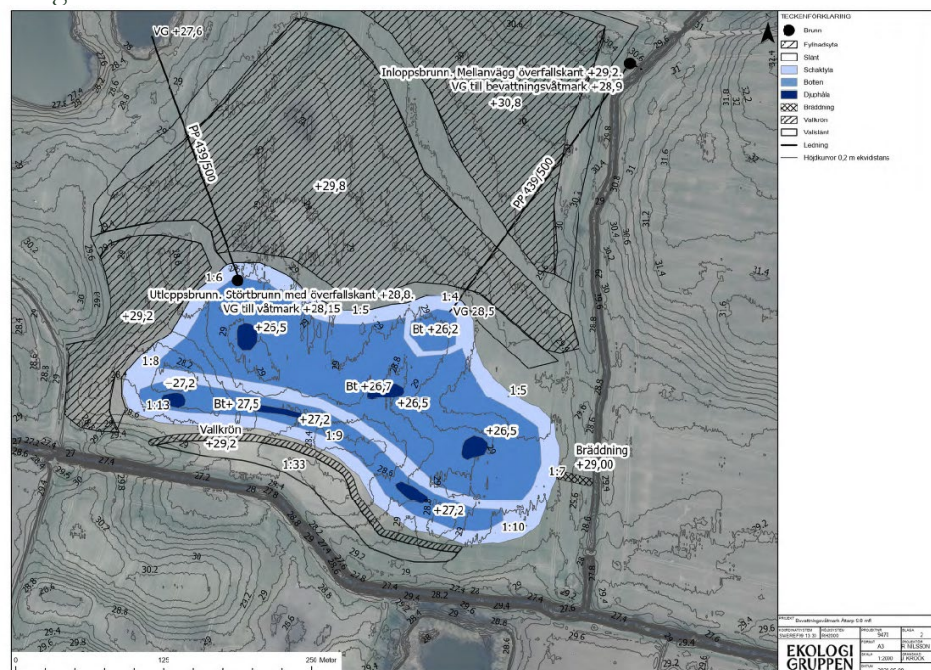

Figur 19 efter avslutat entreprenad. Öar av torv har flutit upp i våtmarken vilket kan ses på bilden.

Bevattningsvåtmark Björnstorp

Tre lägen har undersökts för att avgöra förutsättningarna att anlägga en bevattningsvåtmark. Det första utredda läget avskrevs då de geotekniska förhållandena inte var gynnsamma med jordarter av genomsläpplig sand på platsen. Andra läget avskrevs då området korsades av en dricksvattenledning och det hade blivit väldigt kostsamt att flytta den. Det tredje läget ligger på åkermark i anslutning till Björnstorpsbäcken och Höje å och kommer ta in ett delflöde från Björnstorpsbäcken. Bevattningsvåtmarken kommer få en vattenyta på ca 4,9 ha och våtmarksområde på omkring 8 ha. Skapad bevattningsvolym kommer vara nästan 80 000 m³. Inloppet är utformat så att flöden under 30 % av MQ passerar. I våtmarken anläggs några djuphålor som inte kommer tömmas när man tar vatten för bevattning. Entreprenaden pågår med förhoppning att färdigställas under 2023. Våtmarkens främsta syfte är bevattningen men den kommer även bidra till näringsretention och biologisk

mångfald.

Figur 20 ritning på bevattningsvåtmarken vid Björnstorp

Figur 21 området där bevattningsvåtmarken anläggs har tidigare brukats som åkermark.

Figur 22 pågående entreprenad

Samlad miljönytta

De tre våtmarker/bevattningsvåtmark som har anlagts bidrar till flera olika miljönyttor, biologisk mångfald, flödesreglering och näringsretention. Näringsretentionen har för de tre anlagda eller pågående åtgärderna beräknats till totalt 2 610 kg kväve och 65 kg fosfor per år (se Tabell 1). För beräkningarna av näringsretention har mall framtagen i arbetet med ”Utredning av markersättning vid genomförande av vattenvårdsprojekt” som Höje å vattenråd och Kävlinge åns vattenråd tog fram 2016 använts. Beräkningen tar hänsyn till tillrinningsområdet storlek och markanvändning för att beräkna belastningen som sen ligger till grund för hur mycket kväve och fosfor som kan avskiljas. För bevattningsvåtmarken finns det utöver näringsretentionen i våtmarken även potential för ett minskat utläckage av kväve och fosfor från den bevattnade åkermaken genom att bevattningen gynnar grödans tillväxt. Denna positiva effekt har inte tagits med i nedan sammanställning av miljönyttan.

Tabell 1 Beräknad näringsretention för de anlagda våtmarkerna.

Våtmark	Kväve (kg/år)	Fosfor (kg/år)
Utvidgning Lunnarp H44	360	23
Bränneröd	520	14
Bevattningsvåtmark Björnstorp	1730	28
Totalt	2 610	65